

“ศิลปะวาดทราย” หรือ “Sand Artist” ถือเป็นศิลปะแนวใหม่ที่ได้รับความนิยมจากประเทศแถบยุโรป ศิลปะแขนงนี้เผยแพร่ในเมืองไทยราว 4 ปีก่อน สำหรับเมืองไทยมีศิลปินวาดทรายเพียง 4 คน ที่มีผลงานอันโดดเด่นหนึ่งในนั้นคือ อาจารย์สมพงษ์ ลีระศิริ อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะจิตรกรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่มีผลงานโชว์ผ่านสาธารณะ อาทิ แสดงการวาดทรายประกอบบทพระราชนิพนธ์เรื่อง พระมหาชนก จัดแสดงสื่อร่วมสมัยประกอบการบรรเลงดนตรีดุริยางค์ซิมโฟนีออริเคสตรา มศว และกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม และมูลนิธิหอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9

สร้างสรรคศิลปะหลากหลายสู่เชนด์ อาร์ต

อาจารย์สมพงษ์ชื่นชอบการสร้างสรรคผลงานศิลปะหลากหลายรูปแบบเนื่องจากเมื่อครั้งเรียนสาขาจิตรศิลป์ คณะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครบาง เขาได้เรียนทักษะด้านศิลปะหลากหลาย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับศิลปะหลายแขนง ไม่จำกัดที่การแสดงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่น งานจิตรกรรมสองมิติ ภาพพิมพ์ งานภาพถ่าย ตลอดจนงานแสดงสดหรือเพอร์ฟอร์แมนซ์ อาร์ต การสร้างสรรคงานนี้มีเดีย อาร์ต เป็นต้น

“อาจารย์ของผมสอนให้ผมมีความคิดในการสร้างสรรคงานได้หลากหลายมาก สอนให้สร้างสรรคนำสิ่งที่ไม่ได้เคยนำมา

สื่อสารในแง่งานศิลปะมาก่อน เช่น ทราย ศิลปะที่สามารถนำทรายมาสร้างสรรคเป็นภาพศิลปะทดแทนการใช้สี ดิน หรือผ้าใบ” แรงบันดาลใจในการสร้างสรรคงานศิลปะวาดทราย ซึ่งเป็นงานศิลปะที่เกิดขึ้นที่ตะวันตกหรือเชนด์ อาร์ต เป็น การวาดภาพด้วย

ทราย ที่งานบีไอโอ แฟร์ เมื่อปี 2013 จัด นับถือเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสรรค เชนด์ อาร์ต ที่หลากหลายในเวลาต่อมา

“ครั้งแรกที่ผมเห็นศิลปินชาวเยอรมันวาดภาพโดยใช้ทรายเป็นการวาดภาพพระบรมฉายาลักษณ์ในหลวง ผมเห็นถึงพลังของพระบรมฉายาลักษณ์ซึ่งทุกคนซาบซึ้ง ยินดีและมีความสุขรับรู้ได้ถึงพลังของพระบรมฉายาลักษณ์ มีความสุขที่ได้เห็นภาพของพระองค์บนพื้นทราย เป็นภาพที่ไม่ได้เห็นได้ง่ายๆ หรือทั่วไป จากจุดนี้ผมเกิดตั้งคำถามว่า หากเรามีโอกาสมีพื้นที่ให้ผมได้ทำงานในฐานะคนไทยคนหนึ่ง วาดพระบรมฉายาลักษณ์ มันจะมีผลต่อความรู้สึกคนไทยหรือไม่”

ศิลปะบนพื้นทรายเป็นเรื่องใหม่ของไทย

อาจารย์สมพงษ์ เล่าว่า Sand Art ยังไม่ค่อยแพร่หลายในเมืองไทย เนื่องจากศิลปะทรายยังไม่ได้จัดกระบวนการเรียนการสอนเป็นขั้นตอน หากอยากสร้างสรรคได้ต้องฝึกฝนด้วยตนเอง เมื่อรู้สึกประทับใจผลงานเชนด์ อาร์ต ของศิลปินชาวเยอรมัน อาจารย์สมพงษ์ทำวิทยุด้วยการศึกษาวิธีการวาด สร้างภาพ และวิธีการเล่าเรื่อง คุณลักษณะการใช้ประโยชน์จากอวัยวะในร่างกาย เช่น มือ นิ้วทุกส่วน ฟันมือ การแบ การปล่อยทราย การกำ การปล่อย การบังคับเส้น ศิลปะทรายหากมีการเรียนการสอน ผมคิดว่าน่าจะดีเพราะเรามีพื้นฐานที่ถนัดกรรมในสายเลือด

ภาพ : ธีระชัย โสภณชญา

กว่าจะได้เป็นภาพที่สวยงาม

ทรายเม็ดเล็กๆ เมื่อมารวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน ก็เกิดเป็นภาพเช่นเดียวกับความจงรักภักดีของคนไทย กลายเป็นกำลังใจในการเขียนภาพพระบรมฉายาลักษณ์อีกหลายๆ ครั้ง โดยเขาเลือกวาดในโอกาสที่เหมาะสม เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระองค์

“ความงามของการวาดทรายแต่ละครั้งก็ไม่เหมือนกัน ชนิดของทรายรวมทั้งแหล่งที่มาของทรายเวลาเอามาวาดภาพก็แตกต่างกัน การวาดทรายน้ำหนักทรายวาดผู้หญิงให้ดูนุ่มนวลก็แตกต่างกัน เราก็ต้องเข้าใจความนุ่มนวลของทราย และความนุ่ม

‘สมพงษ์ ลีระศิริ’ ศิลปินเชนด์ อาร์ต 1 ใน 4 ของไทย

The Idol
วชิราภรณ์

คนไทยมีความอ่อนช้อย มีลมมาธิเพราะเรามีศาสนา ที่อินเดียมีการสอนเชนด์ อาร์ตแล้ว แต่เมืองไทยยังไม่มี ศิลปินหลายคนประยุกต์เชนด์ อาร์ตจากการวาดภาพบนตู้โชว์ หากคุณวาดทรายได้ ก็ต่อหาเทคนิคเฉพาะตัว เช่น เพิ่มขนาดตู้โชว์ใหญ่ หาเทคนิควาดรูปเพิ่มจำนวน คนในการวาด การเขียนภาพบนพื้นทรายเป็นยุคเริ่มต้นของเมืองไทย

หลังจากคิดค้นลองผิดลองถูกอยู่นาน 6 เดือน ก็พบวิธีการถ่ายทอด และได้มีโอกาสแสดงครั้งแรก ณ ศูนย์วัฒนธรรมไทยญี่ปุ่น เป็นการวาดภาพพระบรมฉายาลักษณ์ด้วยทราย ประกอบเพลงบรรเลงออริเคสตราซาบซึ้งประทับใจผู้คนที่มาชมที่เขาวาดหวังไว้

“ครั้งนี้ถือเป็นการวาดสด ซึ่งการวาดภาพสดแต่ละครั้งความงามจะแตกต่างกันตามเทคนิค มีปัญหาเรื่องความอ่อนเพลียหรือไม่ แต่การโชว์ครั้งแรกค่อนข้างประทับใจความสำเร็จ เพราะสังเกตปฏิกิริยาของผู้คนที่ ยินชม และได้รับกำลังใจจากคนดู คุณดูมาขอจับมือ วันนั้นจึงได้คำตอบว่า หากดูงานแล้วไม่มีความรู้สึก เมื่อคนโยกย้ายภาพที่มีความหมายเช่นนี้ คนไทยจะตอบสนองความรู้สึกออกมาเป็นอย่างไรบ้าง”

นิ้วของตู้หญิง การวาดทรายคือการไม่ใช้การโรยทราย แล้วเอานิ้วไปวาด เราต้องมีเทคนิคการโรยทราย ระยะห่างมือกับจอให้ ระยะที่พอเหมาะ มันคือการเรียนรู้ใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา เช่น ผมหายใจก็มีผลต่องาน ทรายอยู่ในห้องที่เป็นมาก ก็มีผลต่อการวาดทั้งสิ้น การวาดภาพเอาแต่ดอร์มีแมลงตัวเล็กเยอะๆ การทำงานก็ยากขึ้น การวาดทรายคือการทำงานที่เข้าใจว่า มันคือธรรมชาติของแมลง ย่อมขึ้นชอบแสงสว่าง”

สำหรับทรายที่อาจารย์สมพงษ์ใช้สร้างงานศิลปะคือทรายจากแม่น้ำเจ้าพระยาเพราะมีคุณสมบัติเมื่อร้อนแล้ว คือ นุ่มและเบา อาจารย์สมพงษ์บอกว่า การเป็นนักวาดศิลปะบนพื้นทรายที่ดีต้องมีพื้นฐานการควบคุม ถ่ายทอดสิ่งที่มีในสมองผ่านมือ การวาดภาพให้เกิดรูปร่าง ต้องฝึกเขียน และฝึกจนชำนาญ และควรมีประสบการณ์ในการถ่ายทอดภาพมาก่อน เพราะงานวาดทรายไม่ใช่งานวาดแล้วเก็บได้ แต่คือการวาดแล้วเห็นสดๆ ประทับอยู่ในใจ แล้วภาพก็หายไป เหมือนเช่นงานชนกาศศิลป์ นอกจากนี้ สิ่งสำคัญ คือ การเล่าเรื่อง นักวาดทรายต้องมีเรื่องราวในสมองก่อน โดยมีการคิดเป็นลำดับขั้น เล่าเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ ต้องมีการลำดับเรื่องราวเพื่อให้เกิดความกลมกลืน และเข้าใจได้ง่าย

“ทรายแม่น้ำมีลักษณะพิเศษที่เข้ากับน้ำมาใช้วาดบนตู้โชว์ คือ นุ่มเบา เป็นรูปทรง ให้นำหนักแสงเงาเมื่ออยู่บนตู้โชว์ได้ ทรายทุกที่แตกต่างทั้ง สี ขนาด น้ำหนัก ความหนาแน่น และปฏิกิริยาของทรายเมื่อสัมผัสกับตู้โชว์ไม่เหมือนกัน การโรยมากหรือน้อยจึงต่างกัน นี่แหละคือเอกลักษณ์ของทราย”

เล่นหัวาดทราย

เสน่ห์ของการวาดภาพบนพื้นทรายอยู่ตรงการใช้สมาธิและสติในการสร้างงานศิลปะเมื่อจิตใจสงบผู้วาดจะสามารถรับรู้ถึงสภาวะปัจจุบันรวบรวมสมาธิให้อยู่กับสิ่งที่เราจะทำ กำหนดลมหายใจเข้าออก ความรู้สึกตื่นเต้นลมหายใจก็จะแรง ซึ่งก็มีผลต่อการวาดทรายอีก นี่คือหัวใจของการสร้างสรรค์ภาพบนพื้นทราย อีกทั้งเราต้องมีความเชื่อและความศรัทธาต่องานศิลป์ด้วย

สำหรับแนวคิดในการสร้างสรรค์ภาพบนพื้นทรายส่วนเป็นเรื่องที่นักวาดเรียนรู้จากสิ่งรอบๆ ตัว เช่น การดูภาพยนตร์ หรือผลงานวาดทรายของศิลปินท่านอื่นๆ "การวาดทรายก็เหมือนกับการฉายภาพยนตร์ที่ภาพเปลี่ยนตลอดเวลา เมื่อสรุปภาพแล้วคนเข้าใจ ก็ต้องฝึกการเล่าเรื่อง พยายามหาลูกเล่นใหม่ๆ สำหรับเทคนิคของผม คือ ผมใช้วิธีวาดภาพประกอบมือ เช่นเดียวกับ การรำยรำ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ การวาดภาพบนพื้นทราย มือถือเป็นอวัยวะที่สำคัญที่สุด"

หากน้องๆ นักศิลปะอยากวาดภาพบนพื้นทรายได้เก่งๆ อาจารย์สมพงษ์แนะนำว่า อันดับแรกอยากวาดให้เก่ง ต้องเริ่มฝึกจากวาดเส้นลงแสงเงาให้เก่งๆ ก่อน เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญ อย่าใจร้อน หัดวาดเส้นให้เห็นแสงเงา เวลาเราเริ่มวาดภาพบนพื้นทรายไม่จำเป็นต้องเล่าเรื่องยาวๆ ลองวาดภาพง่ายๆ เช่น ปลา ท้องฟ้า ฝึกมือดูก่อน เมื่อฝึกจนชิน นำรูปต่างๆ มาวาดประกอบกัน วาดปลา น้ำ มีท้องฟ้า ต้นไม้ เรียกว่าต้องพัฒนาและฝึกเป็นขั้นตอนไป

"เมื่อเล่าเรื่องจากหนึ่งเป็นสองภาพ ก็ค่อยๆ เพิ่มฉากไปเรื่อยๆ สิ่งสำคัญที่สุดต้องมุ่งมั่น อดทนกับการฝึกฝน และรักในงานศิลปะที่เราทำ พยายามเข้าใจธรรมชาติของทราย และต้องอาศัยการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะไม่มีใครสอนขึ้นมาเป็นเรื่องเป็นราวจริงจังในสถาบันการศึกษา" ■

สมพงษ์ สิริสริ อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะบัณฑิต ภาควิชาศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวังสงครงานศิลปะ และศิลปินอิสระ

การศึกษา : ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ ระดับดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปริญญาโท ค.ม. (ภาพพิมพ์) มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปริญญาตรี ค.ม. (ภาพพิมพ์) ภาควิชาวิจิตรศิลป์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพฯ

ผลงานศิลปะ : สมพงษ์ มีงานภาพศิลปะแสดง นิทรรศการภาพหลายครั้งทั้งเดี่ยวและกลุ่ม อาทิ นิทรรศการศิลปะกรรม "ทัศนศิลป์-ทัศนศึกษา ๕ล้านปี" โดย คณะอาจารย์ภาควิชาทัศนศิลป์ ณ ห้องศิลปะ นิทรรศการศรีพิพิธกับห้องสวนพิพิธภาค เป็นต้น

รางวัลเกียรติยศ : ปี 2545, 2539, 2534 รางวัลยอดเยี่ยม รางวัลชนะเลิศ และรางวัลพิเศษ นิทรรศการศิลปะกรรม โต๊ะจีน "มาสิ่งที่ดีสู่ชีวิต" ชนะลำดับ

2540 - รางวัลเหรียญทองแดง นิทรรศการศิลปะกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 43 ณ หอศิลป์แห่งชาติ กรุงเทพฯ

รางวัลเหรียญเงิน ศิลปกรรมร่วมสมัยศิลป์ในรูปแนว ครั้งที่ 14 อุบลราชธานีภาคเหนือ กรุงเทพฯ

ผลงานด้านเชนด์ อาร์ต
2555 - แสดงการวาดทราย เอลิซาเบทกษัตริย์แห่งเดนมาร์กสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ 84 พรรษา ณ โครงการโอทิวาสาวิชัย

แสดงการวาดทรายประกอบบทพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก จัดแสดงสื่อร่วมสมัยประกอบการแสดงดนตรีดุริยางค์ชัยพิณน้อยอรุณครุสตรา มศว แลกรับส่งเสริมวัฒนธรรม การประกวดวัฒนธรรม เสนอสดธิหอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รังษาลที่ 9

แสดงการวาดทรายประกอบเนื้อเรื่องการศึกษา สื่อการเรียนการสอน ของกระทรวงศึกษาธิการ

แสดงการวาดทรายประกอบไวโอลิน ใบงาน ฮาสาถกานสืบพันธ์ระหว่างไทย เสนอรูป

แสดงการวาดทรายประกอบการสำราญเรื่อง ใบงานผลิตกับชนพิภก Patek Philippe

2556 - แสดงวาดทราย ในโครงการศิลปะทรายร่วมสมัย ณ ศูนย์น้ำโขง จ.หนองคาย

แสดงวาดทราย โครงการเดอะพาว The Penthouse show suite grand opening party

แสดงวาดทราย Sharing love with MRET Best Kept-Secret Award & Thank you party